

a nová výměna názorů. Skutečnost, že symposium vyznělo především ve snaze začlenit mírové návrhy českého krále do celkového ideového a politického profilu doby, ve které vznikaly, je třeba zaznamenat i proto, že hodnocení Jiřího návrhů, sledovaných dosud v literatuře převážně z hledisek institucionálního rozboru, se tím dostalo na novou a bezpochyby i vyšší úroveň.

I když nebývá zvykem obracet pozornost v odborných posudcích k estetické stránce publikace, je to přece jen v daném případě podle recenzentova názoru nezbytné. Sborník svoji pěknou knižně výtvarnou úpravou chce nepochybně náležet k tak řečeným krásným knihám. Zdá se, že tato snaha nevyznívá opravdu naplano a je proto možno zajisté vyslovit i přesvědčení, že sborník *Cultus pacis* bude v zahraničí propagovat i dobrou úroveň české polygrafické práce.

V. Urfus

János Beér — Andor Csizmadia Naše dejiny vo svetle právnej tvorby; z našich kardinálnych zákonov r. 1001—1949

(*Történelmünk a jogalkotás tükrében: sarkalatos honi törvényeinkből 1001—1949, Budapest 1966*)

Zaujímavá 745 stránková popularizačná publikácia neb. prof. J. Beéra, popredného maďarského štátoprávnicka a prof. A. Csizmadia, právneho historika na univerzite v Pécsi sa zakladá na pozoruhodnej myšlienke: Na podklade vhodne vybraného textu zákonov podáva sa prehľad spoločenských, štátnych a právnych pomerov Uhorska poč. Maďarska od vzniku feudálneho štátu až do ústavy ľudovej republiky. Pri výbere sa zamerali autori na zákony, ktoré obsahovali najmä ustanovenia štátoprávneho významu, ktoré odzrkadľovali vývoj uhorského feudálneho a kapitalistického štátu, ktoré vytvárali koncepciu „tisícročnej ústavy“ Uhorska. Osobitne vyzdvihujú však na ich čas pokrokové ústavné návrhy, elaboráty jakobínov, reformného obdobia, republiky rád. Historický význam jednotlivých zákonov, súvislosť štátnych a právnych inštitútov vysvetľujú autori v obširnejšom úvode jednotlivých kapitol, ktorými rozdeľujú látku na tyto úseky: rano feudálny štát 11. a 12. st.; feudálny štát do r. 1526; feudálny štát 1526—1848; buržoázny štát 1848—1918; buržoázno-demokratická revolúcia 1918/1919; štát a právo Republiky rád 1919; kontra-revolučný maďarský štát 1919—1944; od oslobodenia do ústavy 1945—1949. V prílohe zverejňujú autori zaujímavé ústavné návrhy Hajnóczyho (1790), Martinovicsa (1793), Berzeviczyho (1809), Táncsicsa (1848, 1849) a Kossutha (1851), ktoré sa síce neuskutočnili, ale osvetľujú názory opozičných pokrokových skupín v dejinách Uhorska.

Pozoruhodné sú prehľadné tabuľky o hospodárskom vývoji, o vývoji legislatívy, ústrednej a vidieckej správy, súdnictva, vojska, financií, školstva vo svetle právnej tvorby. Ďalej originálny prehľad vývoja jednotlivých spoločenských činností od legislatívy, školstva, zdravotníctva, športu atď. po sociálne služby a od finančnej správy, baníctva, priemyslu, dopravy, poľnohospodárstva, cestovného ruchu atď., až po roľnícke družstvá, čo sa týka ich vzniku, osamostatnenia sa, inštitucionalizácie, v r. 1001—1965. Nejedná sa teda o učebnú pomôcku, o zbierku právnych prameňov, ale o publikáciu určenú pre širšiu verejnosť; o publikáciu, ktorá má čitateľom ukázať, že zákonodarstvo slúžilo vždy panujúcim triedam, že výsady panujúcich tried boli v rozpore

s bezprávnym poč. nerovnoprávnym postavením pracujúcich tried a súčasne poučal čitateľov o význame štátu a práva v dejinách Uhorska.

Na konci úvodu zdôrazňujú autori, že publikácia má len takúto informatívnu úlohu a „nie je cieľom knihy posúdiť otvorené a diskutabilné otázky“ (str. 38). Z nášho československého hľadiska je však táto výhrada neprijateľná. Práve preto, že ide o popularizačnú prácu popredných maďarských socialistických právnikov, ktorá môže a chce ovplyvniť maďarskú verejnosť, pokiaľ ide o správne marxistické pohľady na dejiny Uhorska poč. Maďarska, mohli sme očakávať, že sa nevyhne národnostnej problematike, menovite národnostnej politike buržoázneho Uhorska. Žiaľ, v tomto smere ani recenzovaná kniha neprekročila všade úzkym maďarským nacionálnym aspektom vymedzené hranice. V úvode, ktorý má viesť čitateľa k porozumeniu textu zákonov a ich významu, vyznieva to tak, že pri zdôrazňovaní pokrokovosti boja Maďarov o národnú nezávislosť sa nepodčiarkuje dostatočne, že boje proti rakúskemu absolutizmu (17.–18. stol.) mali konzervovať stavovské výsady maďarskej šľachty, pričom však stavovstvo v porovnaní s absolutizmom ako poslednej fázy feudalizmu nemôže byť pokrokom, prinajmenšom z hľadiska ekonomického vývoja; že „sloboda a nezávislosť“ Uhorska (1791:10) sa nevzťahovala len na Maďarov, že za maďarskú nezávislosť (1848–1867) sa bojovalo na ťarchu a účet nemaďarských národov Uhorska (str. 10, 14).

Myslím, že pri hodnotení r. 1848 mohli autori povedať, že národnostný zákon 1849:7 prišiel neskoro, a preto bol neúčinný, že v r. 1849–1867 bola fikcia maďarského národného štátu hlavnou príčinou komplikácií a ťažkostí a táto fikcia presadzovaná vo vyrovnaní, stala sa základňou národnostného útlaku do r. 1918 (str. 320, 321). Takisto sa mohli v popularizačnej práci vysvetliť príčiny vzniku nástupníckych štátov a nie tvrdiť, že Károlyiho vláda „sľúbila Rusinom autonómiu“, keď ich zem bola pripojena k ČSR a že „v poslednom okamžiku“ priznala autonómiu Slovákom (zák. čl. 1919:30) v Uhorsku, t. j. tri mesiace po vzniku ČSR! Tieto zákony neboli v žiadnom prípade pokrokové (str. 30) a prísľub autonómie dokonca v januári 1919 bola prázdna a zameškaná propaganda, pretože nemaďarské národy uplatnili a uskutočnili svoje práva na úplnú štátnu nezávislosť už pred vznikom Maďarskej republiky. Takýto nesprávny výklad vznikol tým, že pohľad autorov úvodu je úzky a izolovaný od medzinárodných udalostí doby, v ktorej posudzované zákony vznikli. Škoda, že práve v tomto smere nedomyslená koncepcia úvodných partíí zníži správny popularizačný efekt – inak vzorne zostavenej publikácie – práve v dôležitej oblasti zhodnotenia našich národných vzťahov v minulosti. Správny a jednotný pohľad by bol predsa v obojstrannom záujme našich bratských socialistických krajín, i v záujme tak plodne sa vyvíjajúcej spolupráce československých a maďarských právnych historikov.

Martin Vietor

Karel Malý, Policejní a soudní perzekuce dělnické třídy v druhé polovině 19. století v Čechách, Academia — NČSAV, Praha 1967, 284 str. (Právněhistorická knižnice, sv. 8).

Tímto spisem, který je zároveň docentskou habilitační prací autorovou, splácí naše právní historie do značné míry svůj dosavadní dluh závažnému tématu, jímž se velkou převahou, ba téměř výlučně zabývali zatím historikové